

Nr 115.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader; given Stockholms slott den 14 mars 1952.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Gunnar Hedlund.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås *dels* vissa ändringar i kungörelsen den 5 maj 1939 (nr 257) angående statsbidrag till lindring i sjukvårdskostnaderna för mindre bemedlade patienter å landsbygden, bl. a. att maximiinkomsten för erhållande av statsbidrag bestämmes till en taxerad inkomst av 5 400 kronor mot f. n. en beskattningsbar inkomst av 400 kronor, *dels ock* att till lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader för budgetåret 1952/53 anvisas ett förslagsanslag av 250 000 kronor.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars
1952.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under elfte huvudtiteln, punkten 131, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader* för budgetåret 1952/53 beräkna ett förslagsanslag av 200 000 kronor.

Jag anhåller nu att få upptaga hithörande spörsmål till fortsatt behandling.

I skrivelse den 31 augusti 1951 har medicinalstyrelsen föreslagit, *dels* att statsbidragsbestämmelserna ändras i vissa avseenden, *dels ock* att anslaget uppräknas från 200 000 till 250 000 kronor.

Gällande statsbidragsbestämmelser.

Nu gällande bestämmelser äro meddelade i kungörelsen den 5 maj 1939 (nr 257) angående statsbidrag till lindring i sjukvårdskostnaderna för mindre bemedlade patienter å landsbygden med däri genom kungörelse den 6 maj 1949 (nr 328) gjorda ändringar.

Enligt kungörelsen utgår statsbidrag till bestridande av kostnader för sjukbesök, som av vederbörande provinsialläkare eller extra provinsialläkare företages hos mindre bemedlad patient å landsbygden. Bidraget utgår med *dels* hälften av den del av läkararvodet, som överstiger sju kronor, *dels ock* hela den del av resekostnaden, som överstiger tre kronor.

Bidrag må åtnjutas av person, för vilken den senast åsatta beskattningsbara inkomsten enligt förordningen om statlig inkomstskatt icke överstiger 400 kronor. Statsbidrag må dock icke tillkomma den, vilkens beskattningsbara förmögenhet enligt förordningen om statlig förmögenhetsskatt överstiger 30 000 kronor. Statsbidrag må icke heller utgå, därest vederbörandes

ekonomiska förhållanden avsevärt förbättrats efter utgången av det kalenderår, den senast åsatta taxeringen avser. Har däremot efter sistnämnda tidpunkt avsevärd försämring inträtt i vederbörandes ekonomiska förhållanden, må statsbidrag utgå, oaktat nyss angivna förutsättningar icke uppfyllas. Person, som är bosatt i stad, köping eller municipalsamhälle med egen läkare, är ej berättigad till bidrag, liksom ej heller person, för vilken kommunen åtagit sig betala läkarvård.

Den som äger åtnjuta bidrag enligt kungörelsen är oförhindrad att, om han är medlem av erkänd sjukkasse, hos denna göra framställning om sjukvårdsersättning jämlikt för kassan gällande grunder för det belopp, han enligt kvitto utbetalat till läkare i ersättning för erhållen läkarvård.

Det åligger vederbörande läkare att göra sig underrättad om huruvida nu angivna förutsättningar för statsbidrag kunna anses vara för handen, i vilket fall patienten har att å särskild uppgiftsblankett underteckna en försäkran därom. Statsbidrag rekvireras av läkaren hos länsstyrelsen i länet, som har att pröva, huruvida och med vilket belopp bidrag må utgå, samt att utanordna beviljat belopp till läkaren.

Tidigare förslag.

Under hänvisning till penningvärdets försämring anhöll riksdagen i skrivelse den 5 maj 1945, nr 5 (p. 157) om förslag till ändrade grunder för statsbidrag till detta ändamål. Med anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsen att verkställa utredning härom och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i ämnet.

I sitt den 21 november 1945 avgivna förslag erinrade medicinalstyrelsen, att i förslaget till sjukkassareform ingingo åtgärder till förbilligande av sjukresor. Med hänsyn härtill fann styrelsen tveksamt, huruvida någon ändring då borde vidtagas. Styrelsen föreslog emellertid såsom ett provisorium intill sjukförsäkringsreformens ikraftträdande, att kungörelsen gäves ett i vissa avseenden ändrat innehåll. Förslaget innebar bl. a., att gränsen för rätt till bidrag borde bestämmas till ett beskattningsbart belopp av högst 800 kronor.

I syfte att befria läkaren från betungande uträkning av kostnadsfördelningen föreslog styrelsen vidare, att patienten själv skulle erlägga — i förekommande fall med bidrag från sjukkasse — samtliga kostnader för sjukbesöket intill ett belopp av femton kronor, vilket motsvarade kostnaderna för ett besök på en mils avstånd, medan överskjutande del av kostnaderna skulle ersättas av statsverket.

Kungörelsens föreskrift, att statsbidrag icke finge utgå, därest vederbörandes ekonomiska förhållanden avsevärt förbättrats efter utgången av det kalenderår den senast fastställda taxeringen avsåge, medförde enligt styrelsen, att under en avsevärd del av året varken den sjuke själv eller någon officiell instans hade möjlighet att avgöra, huruvida den för stats-

bidrag kvalificerande gränsen överskridits vid senaste — d. v. s. pågående — taxering. Enligt styrelsens mening borde den senast fastställda taxeringen alltid äga vitsord. En föreskrift härom förutsatte emellertid, att den utbetalande myndigheten tillerkändes rätt till en friare prövning av bidragsbehovet i varje särskilt fall. För att icke praxis härvid skulle utveckla sig allt för ojämnt, borde granskningen av statsbidragsräkningarna och utbetalningen av statsbidragen överföras från länsstyrelserna till medicinalstyrelsen.

Medicinalstyrelsens förslag anmäldes i 1946 års statsverksproposition under femte huvudtiteln, punkten 198. Föredragande departementschefen framhöll därvid att, även om de av styrelsen föreslagna ändringarna i och för sig kunde synas välbetänkta, tillräcklig anledning dock knappast förelåge att för en jämförelsevis kort övergångstid före den nya sjukförsäkringslagstiftningens ikraftträdande genomföra en dylik författningsrevision. Departementschefen förordade alltså, att statsbidraget skulle utgå enligt oförändrade grunder. Riksdagen (skr. nr 5/1946) framställde icke någon erinran häremot.

I skrivelse den 30 oktober 1948 inkom medicinalstyrelsen med ett nytt förslag till ändrade bidragsgrunder. Detta förslag hade närmast föranletts av borttagandet vid 1947 års statsskattereforms genomförande av de skattefria avdragen för barn samt införandet av barnbidragen. Styrelsen hade emellertid ansett sig böra taga hänsyn även till minskningen av penningvärdet sedan år 1939, då bidragsbestämmelserna utfärdades. I anslutning till förslaget anförde styrelsen i huvudsak följande:

Enligt från socialstyrelsen under hand inhämtad uppgift har det tal, som anger minskningen av penningvärdet sedan 1939, uppskattats till 152. Bestämmandet av den enligt förordningen om statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst, som bör utgöra gräns för rätten till statsbidrag, synes böra ske så, att den behållna inkomsten (d. v. s. den taxerade inkomsten efter avdrag för den därå utgående statliga inkomstskatten) jämte utgående barnbidrag motsvarar den enligt äldre bestämmelser före skattereformens genomförande beräknade behållna inkomsten (d. v. s. det taxerade beloppet efter avdrag för statlig inkomst- och förmögenhetsskatt samt värnsskatt), förhöjd till ungefär nämnda procenttal. För erhållande av dylik överensstämmelse för den behållna inkomsten kan icke ett för alla kategorier skattskyldiga gällande belopp fastställas utan erfordras en gradering av den beskattningsbara inkomstens storlek med hänsyn till om vederbörande uppbär allmänt barnbidrag.

Den högsta beskattningsbara inkomst, som bör utgöra gräns för rätt till statsbidrag, torde icke böra fastställas för varje ortsgrupp, vilket skulle göra tillämpningen alltför invecklad, utan det för varje kategori skattskyldiga fastställda beloppet bör avse alla ortsgrupper, även om därigenom det procentuella tillägget å den före skattereformens genomförande beräknade behållna inkomsten ej helt överensstämmer med förut angivna procenttal. Av verkställda uträkningar av den behållna inkomsten före och efter statsskattereformens genomförande framgår, att procenttillägget i de olika

ortsgrupperna i vissa fall är något högre, i andra lägre än nämnda procenttal. En för tillämpningens underlättande någorlunda jämn serie av beloppen har emellertid erhållits.

Med stöd av nämnda utredning angående den behållna inkomsten före och efter skattereformens genomförande förordade styrelsen, att den högsta beskattningsbara inkomsten fastställdes till 1 000 kronor för den, som uppbar allmänt barnbidrag för ett barn, och till 1 500 kronor för den, som uppbar barnbidrag för två barn. För den, som uppbar barnbidrag för flera än två barn, ansågs den beskattningsbara inkomsten böra bestämmas till 1 500 kronor, ökat med 1 000 kronor för varje barn utöver två. För att icke gränsen för rätt till statsbidrag skulle bliva för låg för de lägsta inkomsttagarna bland kategorin ensamstående, d. v. s. skattskyldiga med lägsta ortsavdrag, föreslog styrelsen, att dessa skulle äga rätt till statsbidrag, därest den beskattningsbara inkomsten uppginge till högst 1 000 kronor. Härigenom skulle den behållna inkomsten för de lägsta inkomsttagarna sättas i viss relation till då gällande bestämmelse om taxerat belopp av högst 1 800 kronor. För vinnande av önskvärd enkelhet föreslog styrelsen vidare, att även för kategorin makar utan barn bestämdes en beskattningsbar inkomst av högst 1 000 kronor.

Medicinalstyrelsens förslag anmäldes i propositionen nr 37/1949. För att närmare belysa verkningarna av statsskattereformen vid oförändrade statsbidragsgrunder hänvisade föredragande departementschefen till exempel, som sammanställts i en i propositionen intagen tabell. I anslutning till denna tabell anförde departementschefen i huvudsak följande:

Tabellen visar, att vid oförändrade statsbidragsgrunder skattereformen medför en höjning av gränserna för den taxerade inkomsten för ensamstående, för makar utan barn och för familjer med ett barn, medan för tvåbarnsfamiljer ställningen är ungefär oförändrad. För familjer med flera barn medför reformen, om man bortser från barnbidragen, en viss sänkning av inkomstgränserna. Dessa förskjutningar utjämnas emellertid därigenom, att å ena sidan den ekonomiska ställningen för barnfamiljerna framför allt i de inkomstlägen, det här är fråga om — genom barnbidragen undergått en förhållandevis väsentlig förbättring, medan å andra sidan höjningen av inkomstgränsen för vissa kategorier berör så små inkomsttagare, att den får anses fullt berättigad. En viss kompensation för penningvärdets försämring har vidare lämnats genom den i samband med skattereformen vidtagna höjningen av ortsavdragen. Skäl kunna dock anföras för en revision av nu gällande grunder med hänsyn till flerbarnsfamiljernas i någon mån försämrade ställning. För att kunna göra dessa proportionell rättvisa skulle man emellertid behöva tillämpa en graderad skala, som administrativt bleve ganska svårhanterlig. Då nu ifrågavarande statsbidrag — i motsats till exempelvis familjebostadsbidragen — allenast tager sikte på ett i regel tillfälligt behov och det dessutom blir fråga om ett provisorium endast under den förhållandevis korta övergångstid, som numera återstår till sjukförsäkringslagens ikraftträdande, anser jag en materiell ändring av gällande bestämmelser icke nu böra företagas. För en dylik ståndpunkt talar även, att medicinalstyrelsens år 1945 framlagda

förslag om ändring med hänsyn till penningvärdets fall avvisades vid 1946 års riksdag. Någon annan ändring än som påkallas därav, att genom skatte-reformen gränsen höjts för skatteplikt till statlig förmögenhetsskatt, torde sålunda icke böra vidtagas.

I sitt i anledning av nämnda proposition avgivna utlåtande nr 54/1949 anförde statsutskottet, att med hänsyn till att statsbidrag enligt ifrågasvarande bestämmelser torde komma att utgå allenast under en kortare övergångstid intill dess sjukvårdsförsäkringslagstiftningen komme att träda i kraft, några genomgripande förändringar av de dittills gällande grunderna för statsbidrag icke borde företagas. Det av medicinalstyrelsen framlagda förslaget hade utskottet funnit förhållandevis komplicerat, och ett genomförande av förslaget skulle sannolikt ställa ökade krav på länsstyrelsernas granskning av ifrågakommande ansökningar om statsbidrag. I enlighet med utskottets hemställan biföll riksdagen (skr. 127/1949) Kungl. Maj:ts förslag.

Medicinalstyrelsens skrivelse den 31/8 1951.

Sedan numera bekantgjorts, att sjukkassereformens genomförande ställts på framtiden, föreslår styrelsen under hänvisning till sitt förutnämnda förslag den 21 november 1945 provisoriska bestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med detta förslag. Med hänsyn till penningvärdets fortsatta försämring bör emellertid det beskattningsbara beloppet för erhållande av statsbidrag höjas till 4 000 kronor. Vidare frångår styrelsen med hänsyn till sin nuvarande arbetsbörda sitt förslag om överförande från länsstyrelserna till medicinalstyrelsen av statsbidragsräkningarnas granskning och utbetalningen av statsbidragen.

Med hänsyn till de föreslagna nya bidragsgrunderna jämte resekostnadernas stegring uppskattas medelsbehovet för nästa budgetår till 250 000 kronor.

Yttrande.

Statskontoret anför.

Ett genomförande av medicinalstyrelsens nu framlagda förslag skulle medföra, att en gift person i ortsgrupp I med en taxerad inkomst å 6 500 kronor skulle kunna komma i åtnjutande av förevarande statsbidrag. Medelinkomsten per inkomsttagare i riket år 1949 uppgick till 5 458 kronor. Den föreslagna ändringen torde i realiteten innebära en partiell reform i den tilltänkta sjukförsäkringslagstiftningens syfte. Statskontoret förutsätter, att statsmakterna i rådande läge icke äro beredda vidtaga en så vittgående åtgärd. Ämbetsverket vill ock ifrågasätta, om anledning över huvud taget förefinnes att frångå den ståndpunkt, som år 1949 intogs i denna fråga. Därest med hänsyn till den sedan sistnämnda år accentuerade försämringen av penningvärdet en ändring likväl anses böra komma till stånd, lärer böra övervägas en höjning av det beskattningsbara beloppet till högst 800 kronor, motsvarande en taxerad inkomst å 3 300 kronor för gift person i ortsgrupp I. Med en sådan höjning torde en uppräknig av anslaget till 225 000 kronor böra ske.

Departementschefen.

Sedan år 1939, då nu gällande inkomstgräns för erhållande av statsbidrag fastställdes, har på grund av penningvärdeförsämringen en väsentlig del av den kategori medborgare, som avsågs skola komma i åtnjutande av ifrågavarande förmån, kommit att uteslutas från möjligheten att erhålla sådant bidrag. Med hänsyn härtill och då det är ovisst när sjukkasereformen kan komma att genomföras, anser jag mig böra föreslå, att nämnda inkomstgräns höjes. I samband härmed förordar jag, att inkomstbegränsningen anknytes till den taxerade inkomsten i stället för såsom f. n. den beskattningsbara inkomsten för att få principiell överensstämmelse med vad som gäller enligt bestämmelserna angående statsbidrag till lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård. För bestämmande av den taxerade inkomst, som skall medföra rätt till statsbidrag, förordar jag, att penningvärdeförsämringen sedan år 1939 lägges till grund. I enlighet med vad medicinalstyrelsen föreslagit i sin skrivelse den 30 oktober 1948 bör uppräkningsen ske så, att den nu behållna inkomsten (d. v. s. den taxerade inkomsten efter avdrag för den därå utgående statliga inkomstskatten) jämte utgående barnbidrag kommer att motsvara den år 1939 enligt då gällande bestämmelser behållna inkomsten (d. v. s. det taxerade beloppet efter avdrag för statlig inkomst- och förmögenhetsskatt samt värnskatt) med den förhöjning, som föranledes av minskningen i penningvärdet. Med utgångspunkt från indextalet för december 1951 i socialstyrelsens levnads-kostnadsindex utan direkta skatter och sociala förmåner med 1935 som basår, bör nämnda förhöjning utgöra 87 procent. För erhållande av dylik överensstämmelse för den behållna inkomsten för olika kategorier skattskyldiga skulle erfordras en gradering av den taxerade inkomstens storlek med hänsyn till ortsgupper och barnbidrag. För enkelhetens skull torde emellertid, på motsvarande sätt som nu är fallet, den taxerade inkomsten böra utgöras av ett för samtliga kategorier skattskyldiga enhetliga belopp. Enligt min mening bör detta belopp bestämmas till den enligt förut angivna beräkningsgrunder framräknade taxerade inkomsten för en familj med två barn i ortsgrupp 2. Denna inkomst uppgår till omkring 5 400 kronor. Den ökning av antalet statsbidragsberättigade, som skulle bli följden, om man fastställer detta belopp såsom maximigräns, kan icke exakt angivas men torde uppskattningsvis kunna anslås till högst 25 å 30 procent. Jag förordar alltså, att ifrågavarande statsbidrag såsom regel må åtnjutas av person, för vilken den senaste taxerade inkomsten enligt förordningen om statlig inkomstskatt icke överstiger 5 400 kronor. Höjningen torde böra träda i kraft den 1 januari 1953.

I enlighet med medicinalstyrelsens förslag torde böra föreskrivas, att patienten själv skall erlägga samtliga kostnader intill ett visst belopp, medan överskjutande del av kostnaderna skall bestridas av statsmedel. Härigenom vinnas — förutom en viss förenkling vid uträkningen av stats-

bidraget — att kostnaderna komma att bli lika för alla bidragsberättigade, oberoende av boningsortens läge i förhållande till läkarens bostad. Även styrelsens förslag att den del av totalkostnaden, som patienten själv bör vidkännas, skall bestämmas till 15 kronor, finner jag väl avvägt. Jag vill härvid erinra om att patient, som är medlem av erkänd sjukkasse, kan från denna påräkna ersättning enligt för kassan gällande grunder för det belopp han enligt kvitto utbetalat till läkare i ersättning för erhållen läkarvård. Jag finner mig även i anslutning till medicinalstyrelsens förslag böra förorda, att nästföregående års taxering skall äga vitsord vid bedömandet av huruvida rätt till statsbidrag föreligger. Härigenom skulle länsstyrelsens prövningsförfarande förenklas och det osäkerhetstillstånd i fråga om rätten till statsbidrag, som f. n. i vissa fall kan råda, undanröjas. Utan hinder av denna föreskrift bör emellertid statsbidrag kunna utgå, därest efter nämnda taxering avsevärd försämring inträtt i vederbörandes ekonomiska förhållanden.

Medelsbehovet för nästa budgetår vid bifall till de av mig föreslagna ändringarna är svårt att beräkna. Jag förordar, att anslaget i avvaktan på närmare erfarenhet upptages till 250 000 kronor.

Slutligen får jag i detta sammanhang erinra om att de nu ifrågakvarande statsbidragsbestämmelserna i princip skola lända till efterrättelse även vid bestämmandet av begreppet mindre bemedlad enligt kungörelserna angående statsbidrag till *dels* resor för patienter vid de statsunderstödda kustsanatorierna m. m., *dels* ambulatorisk behandling m. m. av vissa tuberkulospatienter, *dels* resor för patienter vid vissa anstalter för radiumbehandling m. m., *dels ock* resor för vanföra m. m. Någon ändring härutinnan synes icke påkallad. För tolkningen av begreppet mindre bemedlad i sistnämnda fyra kungörelser torde sålunda alltjämt i princip böra gälla samma grunder, som angivas i kungörelsen angående statsbidrag till lindring i sjukvårdskostnaderna för mindre bemedlade patienter å landsbygden, med de av mig nu förordade ändringarna. Jag förutsätter emellertid härvid, att de behovsprövande myndigheterna vid tillämpningen av dessa grunder skola bibehållas vid den friare prövningsrätt av bidragsbehovet i varje särskilt fall, som f. n. tillkommer dem.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna de av mig förordade ändringarna av grunderna för statsbidrag till lindring i sjukvårdskostnaderna för mindre bemedlade patienter å landsbygden, att tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1953;

b) till *Lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader* för budgetåret 1952/53 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 250 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

C.-G. Carlström.
